

عملکرد فرهنگی

تأثیر عروسی

هنریک یورکفسکی

مترجم

زهره بهروزی‌نیا

مجموعه زیر نظر: دکتر قطب‌الدین صادقی

سرشناسه:	یورکوفسکی، هنریک، ۱۹۲۷-م	Jankowski, Henryk
عنوان و نام پدیدآور:	عسکرد فرهنگي نثارت عروسکي / هنريک يورکوفسکی؛ مترجم زهره بهروزي نيا	
مشخصات ناشر:	تهران: نشر قطره، ۱۳۹۳	
مشخصات ظاهري:	۲۰۴ ص	
فروست:	سلسله انتشارات - ۱۷۵۶. نثارت و ادبيات نمايشي - ۳۴۳. نثارت امروز جهان - ۶۸	
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۱۱۹-۷۸۲-۶	
وضعيت فهرست‌نویسی:	فيا	
یادداشت:	این کتاب، مجموعه مقالات هنریک یورکوفسکی می‌باشد	
یادداشت:	کتابنامه: ص ۱۹۹-۲۰۴	
موضوع:	نمایش‌های عروسکی	
موضوعك:	نمایش‌های عروسکی - تاريخ	
شناسه‌ی افزوده:	بهروزي نيا، زهره، ۱۳۵۴-، مترجم	
رده‌بندی کنگره:	۱۳۹۳ ع ۸ ی ۹ / PN ۱۹۷۲	
رده‌بندی دیویی:	۷۹۱/۵۳۸	
شماره‌ی کتابشناسی ملی:	۳۶۲۰۸۶۶	

ISBN: 978-600-119-782-6

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۱۹-۷۸۲-۶

عملکرد فرهنگی ناشر عروسی

هنریک یورکفسکی

مترجم: زهره بهروزی‌نیا*

چاپ اول: زمستان ۱۳۹۳

چاپ: دیجیتال نقش

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

بها: ۱۲۰۰۰ تومان

* عضو هیئت علمی دانشگاه هنر

تمام حقوق برای ناشر محفوظ است.

تکثیر تمام یا بخشی از این کتاب به هر شکلی
(به صورت صوتی، تصویری، الکترونیکی و...)
منوط به اجازه‌ی کتبی ناشر است.

خیابان فاطمی، خیابان پنجم، کوچه‌ی خجسته، پلاک ۱۰

دورنگار: ۸۸۹۶ ۸۹۹۶

۸۸۹۷ ۳۳ ۵۱-۳

صندوق پستی: ۱۴۱۵۵-۵۱۶۵

www.nashreghatreh.com

info@nashreghatreh.com

nashr.ghatreh@yahoo.com

Printed in the Islamic Republic of Iran

فهرست

۷	مجموعه‌ی تئاتر امروز جهان
۱۱	مقدمه
۱۵	زندگی‌نامه‌ی هنریک یورکفسکی
۱۹	عملکردهای فرهنگی عروسک
۳۵	عروسک‌ها در آیین‌ها
۸۷	ویژگی‌های تئاتر عروسکی بعد از جنگ جهانی دوم
	شخصیت‌های کمیک در تئاتر عروسکی دارای ارزشی همانند میهن
۱۵۷	پرستان ملی و اجتماعی
۱۸۱	عروسک‌ها در نمایش‌های انجیلی
۱۹۹	کتاب‌شناسی

مجموعه‌ی تئاتر امروز جهان

وجود بیش از هجده دانشکده‌ی هنرهای نمایشی دولتی و خصوصی در سراسر کشور، به اضافه‌ی ده‌ها کارگاه آزاد آموزش هنر بازیگری و کارگردانی، که هر ساله دست‌کم ۱۲۰۰ فارغ‌التحصیل متخصص و تعلیم‌دیده وارد بازار تولید هنرهای نمایشی می‌کنند، در جوار ۲۰۰ گروه داوطلب شرکت در جشنواره‌ی نمایش‌های آیینی - سنتی، ۳۳۶ گروه تئاتر معلولین در سراسر کشور، ۵۱۰ گروه تئاتر مردمی در ۴۳۷ سرای محله‌های تهران، وجود ۱۲۰ گروه تئاتر فعال در حوزه‌ی نمایش‌های ویژه‌ی کودک و نوجوان، ۴۵۷ گروه تئاتر عروسکی متقاضی در جشنواره‌های داخلی تئاتر عروسکی، ۲۶۷ گروه خیابانی دارای پروانه و ۴۷۰ گروه حرفه‌ای خواهان شرکت در جشنواره‌ی سالیانه‌ی تئاتر فجر، که در مجموعه یک نیروی فعال ۲۰۰ هزار نفره در سراسر کشور را تشکیل می‌دهند، ما را در برابر مطالبات نیرویی فعال، جوان و پویا قرار می‌دهد که برای آموختن و اندوختن، بیش‌تر از هر زمان دیگر،

نیازمند منابع و کتاب‌های پرارزش و علمی در همه‌ی زمینه‌های نظری و عملی هنر نمایش‌اند. کافی است تنها یادآوری کنیم که در زمینه‌ی نمایش‌نامه‌نویسی، در سال ۱۳۹۲، حدود ۳۰۰۰ نمایش‌نامه توسط درام‌نویسان جوان ایرانی به رشته‌ی تحریر درآمده است. ارقام و آمار زمینه‌های دیگر نیز بسیار درخور توجه‌اند:

- برپایی ۸۷ جشنواره و همایش و یادواره: ۳۲ جشنواره‌ی استانی، ۶ جشنواره‌ی منطقه‌ای و ۵۲ جشنواره با عناوین مختلف از سوی گروه‌های نمایش در نقاط مختلف کشور.

- تولید ۴۹۳۸ نمایش از سوی گروه‌های نمایش و ادارات فرهنگ و ارشاد اسلامی سراسر ایران.

- تعداد ۶۷۶۹۹ اجرا از نمایش‌های تولید شده در گونه‌های مختلف.

- وجود ۱۲۲۳۰۶۹۱ مخاطب و تماشاگر.

- تعداد تالارهای فعال محل اجرای نمایش در سراسر کشور

۳۹۹ سالن.

طرفه آن‌که (بر طبق آمار ارائه شده از طرف دفتر طرح و برنامه‌ی اداره‌ی کل هنرهای نمایشی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی) این آمار و ارقام تنها مربوط به فعالیت‌های یک ساله‌ی ۱۳۹۲ در مراکز هنری و ادارات وابسته به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است. حال اگر فعالیت‌های گوناگون: ۷۲ کانون نمایش دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، کانون‌های فرهنگی و هنری مساجد، واحد فرهنگی - هنری بنیاد شهید، واحد آموزش و تولید حوزه‌ی هنری سازمان تبلیغات اسلامی، و سرانجام حجم بالای آموزش و تولید نمایش در ده‌ها خانه‌ی فرهنگی و فرهنگ‌سراهای تهران و شهرستان‌ها را هم بیفزاییم، خواهیم دید با نیرو، توان، کار و خلاقیت بسیار گسترده‌تری روبه‌رویم که به علت جوانی و

جست‌وجوگری، از هر نظر نیازمند تعلیم و آموزش‌اند. بنابراین بر اهل فن و قلم و مراکز علمی و انتشاراتی است تا در برابر استقبال گسترده و بی‌سابقه‌ی هنرمندان، دانشجویان و هنرجویان از این هنر پایه‌ای کهن و توانمند، تا آن جا که در توان دارند، بکوشند به قدر وسع و دانش خود از خرمن تجارب زنده و منابع علمی امروز دنیا توشه بردارند و به نوبه‌ی خود، پالوده و پیراسته و علمی، در دسترس این نسل جست‌وجوگر و زنده و فعال بگذارند، تا حتی‌الامکان فاصله‌ی فنی و فکری خود را با آخرین تجربیات و دستاوردهای امروز جهان کم و کم‌تر کرده باشیم.

از این نظر تألیف و ترجمه‌ی مجموعه‌ای از کتاب‌های ارزنده و علمی که هم، ارزش دانشگاهی داشته باشد و به کار کلاس‌های درس و تحقیق دانشگاهی بیاید، و هم مفید به حال تجربیات عملی و کارهای اجرایی گروه‌های فعال نمایشی در مراکز حرفه‌ای و تجربی، اولین دل‌مشغولی ما برای تألیف و انتشار این مجموعه است. به خصوص که در غیاب مراکز پژوهشی و علمی، نبود تحقیقات منظم هنرهای نمایشی، فقدان مراکز اسناد و مدارک هنری، و نیز کمبود کتاب و کتابخانه‌های تخصصی، ما در همه‌ی زمینه‌ها با کاستی‌های جدی و چشمگیری روبه‌رویم.

وجود پاره‌ای پژوهش‌های سطحی - ژورنالیستی نیز که تألیف‌شان بسیار شتاب‌زده صورت می‌گیرد و اغلب آن‌ها به شدت کهنه و تکراری بوده و یا رونویسی ناشیانه از کتاب‌های دیگران و منابع خارجی‌اند و تقریباً هیچ کدام به نیازهای واقعی امروز هنر و هنرمندان ایران پاسخ نمی‌گویند و تا به امروز جز غلط‌آموزی، سطحی‌نگری و «پخته خواری» سود دیگری در بر نداشته‌اند.

گفتن ندارد که خلاقیت‌های نمایشی گوناگون هنرمندان ما زمانی

به سامان می‌رسد و از ارزش‌های مثبت و ماندگار برخوردار می‌شود که زیربنای تئوری محکمی داشته باشد. و به درستی این مهم به دست نمی‌آید مگر به یاری آموزش درست، استادان فرهیخته، وجود منابع موثق و داشتن مآخذ دقیق و علمی که باب نظریات نوین یا بحث‌های تازه را بگشاید، و یا از اصول پایه و راهکارهای نوین برای غنای زیبایی‌شناسی نمایش امروز سخن در میان آورد.

از سوی دیگر کثرت فرهنگ‌ها و وجود سبک‌ها، شیوه‌ها و گونه‌های جدید تئاتر در کنار آثار گوناگون بازمانده از حوزه‌های تمدن‌های مختلف از ۲۵۰۰ سال پیش تاکنون، فرهنگ تئاتر را چنان غنی و پیچیده و پریشتوانه کرده است که بدون شک بدون تجهیز خود به منابع معتبر تاریخی یا تشریح اصول و روش‌های آن به یاری منابع پایه‌ای و مآخذ تشریحی نوین، امکان ندارد از دستاوردها و تجربیات گرانبار هزاران ساله‌ی این هنر در سطح جهان باخبر شویم.

بنابراین تلاش ما این خواهد بود تا این مجموعه، هم در زمینه‌ی نظری و عملی به نیازها پاسخ گوید و هم در باب مباحث تاریخی، ژانرها، سبک‌ها و تجربه‌های نوین، کمبودها را برطرف کند. و هدف در همه حال ارتقای سطح کمی و کیفی هنر نمایش و تأمین نیاز هنرمندان، دانش‌آموختگان و دوستداران این هنر در زمینه‌های فکری و فنی پر ارزش است. باشد تا در جای خود پژوهشگران، منتقدان، گزارشگران هنری و خوانندگان مختلف را نیز به کار آید. و به‌ویژه هنرمندان گرمی شهرستان‌های دور و نزدیک را - که امکان دسترسی کم‌تری به مراکز علمی و دانشگاه‌ها دارند - از هر نظر یاری رسان باشد.

قطب‌الدین صادقی

مقدمه

برای اولین بار آقای هنریک یورکفسکی نظریه پرداز معروف لهستانی را در شهر امسک روسیه در سال ۱۳۸۸ ملاقات کردم. تا آن زمان تنها نام او را در چند کتاب ترجمه شده توسط مترجمین ایرانی از نویسندگان مختلف دیده بودم و می دانستم که یکی از بزرگ ترین نظریه پردازان در زمینه ی تئاتر عروسکی است، بنابراین در گفت و گویی، شرایط تئاتر عروسکی در ایران، کمبود کتاب و مقالات و وجود علاقه مندان بسیار در این رشته را توضیح دادم و از وی خواستم تا در صورت امکان مقالاتی را در اختیار من قرار دهد و نظریات خود را در مورد هنر تئاتر عروسکی شرح دهد. پس از گذشت چند ماه و با توافق مالی، ایشان پنج مقاله را که اینک پیش روی شماست در اختیار من قرار داد و من شروع به ترجمه کردم. با توجه به وجود اصطلاحات و واژگان تخصصی بی شماری که خود آقای یورکفسکی در تئاتر عروسکی معرفی کرده بودند و نبود معنای دقیق در زبان فارسی با رجوع به فرهنگ های مختلف جهت

واژه‌یابی و واژه‌گزینی، ترجمه به کندی پیش می‌رفت و هفته‌ها باید انتظار می‌کشیدم تا ایشان از طریق پست الکترونیکی با شرح کامل از آن‌چه که مد نظرشان بوده من را راهنمایی کنند تا بتوانم اصل‌ترین و دقیق‌ترین معنی در زبان فارسی را معادل کنم. و از آن جایی که تئاتر عروسکی برای بسیاری، حتی قشر هنرمندان ناشناخته است، بسیار تلاش کردم تا برای هر لغت ناشناخته و تخصصی توضیحی در پاورقی کتاب بیاورم و تمامی هنرمندان این عرصه را که نام آن‌ها در این کتاب بود به‌طور مختصر معرفی کنم.

قابل ذکر است که امروزه تعریف تئاتر عروسکی در دنیا گسترش یافته است و با توجه به از بین رفتن مرزهای بین هنرهای مختلف، تعاریف جدیدی از این هنر مطرح است که باید با ارائه‌ی نظریات متخصصین این رشته، نمایشگران، دانشجویان و پژوهشگران این عرصه را، با این تعاریف آشنا کرد. از طرفی دو دانشگاه دولتی تهران و هنر، هم‌چنین دانشگاه غیردولتی سوره هر ساله فارغ‌التحصیلانی در این رشته دارد که نیاز به شناخت لازم از این هنر را دارا هستند، به همین دلیل علی‌رغم پیچیدگی‌هایی که در ترجمه وجود داشت، بر خود لازم دیدم تا این امر انجام پذیرد.

این کتاب، اولین مجموعه از مقالات این نظریه‌پرداز بزرگ عروسکی دنیاست و هدف آن آشنایی با تئاتر عروسکی معاصر و تعاریفی که از این هنر در دنیای امروز وجود دارد، می‌باشد. بخشی از این مجموعه به بررسی تاریخی و نقش عروسک در مراسم مذهبی و آیین‌های، تولد، مرگ و زندگی و... می‌باشد و بخشی دیگر به تعاریف عروسک در حوزه‌های نشانه‌شناسی، زبان‌شناسی، زیبایی‌شناسی و نقش آن در تئاتر مدرن می‌پردازد.

در این جا لازم می‌دانم که از دوست عزیزم سرکار خانم پوپک

عظیم‌پور که در ویرایش این مجموعه مرا همراهی کرد و از لطف جناب آقای دکتر قطب‌الدین صادقی برای فراهم کردن امکان حضور کتاب در مجموعه‌ی تئاتر امروز که توسط انتشارات ارجمند قطره چاپ می‌شود، نهایت تشکر و قدردانی را داشته باشم که اگر مساعدت این بزرگ انسان‌ها نبود، این مجموعه منتشر نمی‌شد.

www.ketabonline.ir